

BUDA-PESTA

14 Dec. st. v.
26 Dec. st. n.

Va eși duminică.

Redact.: strad'a Havas nr.1.

Nr. 50.

Anulu XI.

1875.

Pretulu pe unu anu 10 fl.
Pentru Romani'a 2 galbeni.

Modulu alegerii Domniloru la Romani.

— Fragmentu din cursulu despre Dreptulu Constitutionalul alu Romaniloru. —

(Fine.)

Négoia Basarabu, de si nu s'a distinsu prin virtutea armeloru, cá Mircea celu Mare séu cá Mihaiu Vitezulu, de si chiar din contra a fostu principele celu mai paciniu din timpulu seu, totusi póte fi consideratu cu totu dreptulu cá unulu dintre domnii cei mai ilustrii ai tierii Romanesci.

Pentru Romani Négoia-voda a fostu ceea ce fusese Pericle pentru Grecia: unu mare civilizatoru alu tierii. Se scé, cá elu fundà in Romani'a, pe la 1510, o tipografia, ale caruia producte, dupa cum a dovedit'o dlu Odobescu intr'unu articolu specialu, intrecù prin luxu si frumusetiea esecutiunii totu ce s'a tiparitu vre-o data in orientulu Europei; o tipografia, cu care sè se fi pusu astadi la concursu faimós'a nóstra tipografia a asociatoru din Passagiu, de siguru cá tipografia lui Négoia-voda câstigá medali'a. Totu acestui principe noi datorimu superb'a architectura a monastirii de la Argesiu, unu monumentu admiratu pana astadi in unanimitate de toti caletorii. Barbatu invetiatu si chiar erudit, partisanu declarat alu filosofiei lui Aristotele, Négoia-voda a fostu celu d'antâiu domnu romanescu autoru si, sè observati bine, autoru in limb'a

nationala, éra nu in limb'a slava, ce érá atunci totu atâtu la moda cá limb'a francesa astadi. O colectiune manuscrita de tractate morale, compuse de Négoia-voda pentru invetiatur'a fiului seu Teodosie, se póte vedé in bibliotec'a din Bucuresci, intr'o copia din secolulu XVII. Cartea lui Négoia-voda se asémena prin ide'a generala cu o scriere englesa din secolulu nostru, prin care lord Chesterfield povetuesce pe fiulu seu pe calea vietii practice. Câtu privesce esecutiunea, putemu asiguré, cá acésta opera cuprinde atâte lucruri frumóse, atâte observatiuni fine, atâte pasage admirabile: incâtu este nu numai celu mai vechiu, ci inca si unulu din cele mai mandre monuminte ale literaturiei nóstre nationale.

Mi-veti permite, domniloru, a ve citá numai unulu séu dóue esemple isolate. Ascultati, buna óra, cum invétia Négoia-voda pe fiiu-seu Teodosie in privinti'a darnicieii: „déca nu-ti vei miluí slugile tale cu mânile tale, alta nadejde ei nu mai au la nimeni sè-i miluéscá; cá seraculu ambla din casa in casa séu siede in ulitia si cere de la toti câti trecu pe acolea si-lu miluescu; éra slug'a ta, candu n'are mila de la tine, atunci elu nu mai are mila de la

nimeni sè-lu mai miluésca; ci numai pune rebdare in anim'a lui, si geme anim'a intr'insulu, cá si unu lemnu candu lu bagi in focu si are cari intr'insulu . . .“ Nimicu nu póte fi mai poeticu, cá acésta comparatiune despre gémetulu unei animi desperate, ce plange cum plange cariulu ce simte foculu, fara cá sè scape din inchisórea lemnului!

Intr'unu altu pasagiu Négoia-voda dice, cá „lacrimelè sunt aripele pocaintei.“

Atragêndu atentiunea dvóstra, domniloru, a supra operei autorului nostru încoronatu, eu respundu totu-d'odata in trécatu la dóue cestiuni fórtè interesante, d'antâiu: la cestiunea déca astadi Romanii scriu mai bine decum scrieau strabunii nostri sunt acum trei secolu, si alu doilé, déca literatur'a moldovenésca cea vechia intrece literatur'a muntenésca?

La cestiunea d'antâiu voiu respunde, cá asiu dorí din sufletu cá autorii nostri de astadi sè scrie cum scrieá Négoia-voda; la cestiunea a dóu'a voiu respunde, cá Négoia-voda merita a fi pusu intr'o linia cu Mironu Costinu, séu cu alte cuvinte, cá geniulu poporului romanu este egalu in tóte provinciile romane si cá ar fi absurdu de a crede precum credu unii, cá Romanulu dupa tiermii Oltului ar avé o alta natura decâtu Romanulu dupa tiermii Siretului.

Acum, domniloru, dvóstre ati facutu o cunoscintia mai de aprópe cu Négoia-voda si ve va interesá negresitu de a scf, in ce modu s'a alesu la domnia acestu ilustru protectoru alu literaturèi.

Unu egumenu Gavriilu, care a cunoscutu in persóna pe Négoia-voda si care a scrisu biografi'a patriarcului Nifonu, dice, cá dupa ce tíer'a l'a alesu domnu . . . dara éta mai bine chiar cuvintele egumenului Gavriilu: „éra elu nici intr'unu chipu nu vré sè se plece sè fía domnu, ci cu glasu mare dicea catra totu norodulu: „puneti pe altu domnu, pe carele veti vré dimpreuna si cu sfatulu nostru, éra pe mine me iertati cá nu voiu fi.“ Éra norodulu strigá totu si diceá catra dinsulu: „éta nu vré Ddieu sè fía altulu, nici noi; ci numai tu sè ne fíi nóue domnu!“ Deci si Négoia se plecá glasului norodului si luà corón'a si scaunulu a tóta tíer'a Romanésca, si indata facù judecata si dreptate intre ómeni.“

Acésta descriptiune ni se pare a fi fórtè importanta. Ea confirma limpede cea ce amu constatatu deja mai susu, anume cá *sfatulu domnescu si norodulu*, adeca *senatus populusque roma-*

nus . . . au fostu cele dóue puteri, ce alegeau dupa vointi'a loru pe domnulu tierii; inse glasulu poporului avea o greutate mai mare decâtu glasulu senatului, de vreme ce Négoia-voda a refusatú boeriloru ce-lu alesesera, dara nu avea ce face, si dupa espresiunea egumenului Gavriilu, a trebuitu *sè se plece glasului norodului*.

Amu descriu, domniloru, alegerea domnésca la Romanii din Transilvania si la acei de peste Dunare; amu aretatu apoi alegerea lui Stefanu celu Mare si a lui Bogdanu-voda in Moldova si a lui Négoia Basarabu in tíer'a Romanésca; dara aceste esemple se rapórta numai la secolii IX, XIII, XV si XVI, adeca la intervalulu de siepte secolu dintre anii 900 si 1600; si deci, pentru cá espunerea nóstra sè fía dupa putintia mai complecta, trebue sè mai aducemu inca vre-unu esemplu, anume din secolulu XVII, si sè precisámu totu-d'odata timpulu, candu Romanii nostri au incetatu cu totulu séu in parte de a alege ei insii pe domnii loru.

Cantemiru, care scriá cam pe la 1700, dice cá in Moldova principii nu se mai alegeau de catra pamenteni, ci se tramiteau d'a dreptulu cu tescherea de domnia de la Pórt'a Otomana, dupa gustulu marelui viziru. Ultimulu domnu moldovenescu alesu a fostu Stefanu Petriceicu, care s'a suitu pe tronu in 1672. Inse nici pe acesta nu l'a alesu tíer'a, ci numai boerii cei mari, càci dice Cantemiru: „dreptulu de a alege pe domnu, comunu alta data tierii intregi, a trecutu dupa aceea la cei siepte membri ai divanului domnescu.“ — „Dieses Recht, welches damals allen Ständen zukam, wurde in den nachfolgenden Zeiten den sieben ersten Baronen des ersten Standes überlassen.“ Siepte boeri mari si-au atribuitu rolulu natiunii; siepte boeri mari faceau si desfaceau tóte trebile; siepte boeri mari puneau la cale tóta Moldova! Celu dupa urma domnu moldovenescu alesu de tóta tíer'a a fostu in 1628 nefericitulu Mironu Barnoski, macelatu apoi de turci, si despre care cronic'a lui Costinu dice: „boerii si tíer'a au alesu cu glasurile tuturoru pe Barnoschi hatmanulu la domnia.“ *Boerii si tíer'a cu glasurile tuturoru, senatus populusque omnium consensu*, dupa antic'a espresiune romana.

De la mórtea lui Mironu Barnoschi începe numai boerimea începù a alege pe domnii Moldovei, d'antâiu toti boerii, apoi mai putintei, pana ce tréb'a a ajunsu in fine la o monstruósa heptarchia, la unu ridicolu colegiu

de siette aristocrati, despre care ne vorbesce Cantemiru.

Dara turcii n'au vrutu sè suferè mai multu timpu nici chiar acèsta caricatura electorala. Dupa ce Stefanu Petriceicu se revoltase contra Portii Ottomane, sultanulu, pentru a pedepsi tiér'a, i impuse nisce domni tramisi d'a dreptulu de la Constantinopole, si alesi nu de cei siette boeri mari pamenteni, ci de unu singuru turcu!! Asiá dara, câtu privesce Moldova, modulu anticu alu alegerii, modulu mostenitu de la Romani, adeca modulu prin senatus-consultu unitu cu plebiscitu; acestu modulu a duratu pana la 1628. Muntenii au sciutu sè conserve mai bine drepturile loru electorale, din cauza, pôte, cà in tiér'a Romanésca boerimea a fostu de o origine mai romanésca, si prin urmare, mai patriotica decâtu in Moldova.

Nu aveti, domniloru, dreptu proba, decâtu a enumerá familiile boeresci Moldoveni si Munteni. In Tiér'a Romanésca aceste familie suna curatu romanesc: Vacarescu, Golescu, Calonfirescu, Buzescu, Cretiulescu, Balénu etc. pe candu in Moldova nu intimpinati din contra, decâtu totu numai nesce numi neexplicabile, de origine cu totulu neromanésca: Balsiu Catargiu, Sturza, Basota, Boldur, etc., éra numele curatu romanesci nu legasiti de câtu numai la tieranii Moldoveni.

Din acèsta cauza nobleti'a munténa érá dispusa a simpatísá cu poporulu de josu, fiindu esita din sinulu acestui poporu; pe candu nobleti'a moldovéna, venita de aiurea, purtandu in vinele sale unu altu sange, facea tóte chipurile, pentru a desbracá poporulu de josu de drepturile strabune. Asiá dara la Munteni plebea luá partea cea mai activa la alegeri domnesci mai pana la fatal'a epoca a fanariotismului. Ne grabimu, domniloru, a da o dovéda.

Macarie, patriarculu de Antiochia, visitá tiér'a Romanésca in 1654, tocmai la mórtea lui Mateiu Basarabu. In caletori'a sa, compusa in limb'a araba si pe care noi o cunóscemu in traducerea engleza a lui Belfour, elu sacrifica dóue paragrafuri intregi descrierii alegerii la tronulu a lui Constantin Sierbanu. D'antâiu elu dice, cà Mateiu-voda avuse unu nepotu de sora, caruia ar fi doritu sè-i asigure tronulu; dara nici boerii, nici tieranii nu vroiau sè primésca pe acestu candidat. Observati bine, domniloru: nici boerii, nici tieranii. Asiá dara, nu e de mirare de a vedé pe tierani in camer'a nóstra de astadi; ar trebuí sè ne mirámu mai

multu, cum de nu figurau ei intre deputatii din timpulu repausatului regulamentu organicu! Fanariotii au fostu cei d'antâiu, cari au refusatatu opincei dreptulu de a se pronuncia si ea in interesele comune ale patriei, de vreme ce cu cinci-dieci de ani inainte de primulu Mavrocordatu votulu opincei a fostu destulu de puternicu si destulu de respectatu, pentru cá sè fi pututu impedecá pe unu Mateiu Basarabu de a lasá tronulu nepotului seu.

Apoi patriarculu Macarie descríe alegerea lui Constantin Sierbanu. Mi-veti permite, domniloru, a cití chiar cuvintele acestui pretiosu caletoru. „Mitropolitulu si toti boerii s'au intrunitu in biseric'a de naintea palatului domnescu, au tinutu sfatu si au alesu la domnia pe Constantin, fiulu lui Sierbanu Basarabu, care domnise alta data in tiér'a Romanésca. De aci, esîndu din biseric'a, mitropolitulu se suí pe o tribuna si dise, adresandu-se catra poporu: „Domnulu vostru este mortu; pe cine dara voiti voi sè radicámu in loculu seu, spre a domni peste tíera?“ Boerii, óstea si poporulu de josu au strigatu cu totii intr'unu glasu: „Nu vremu altu domnu afara numai de Constantin Sierbanu!“ Si fia-care érá gata a sustiné prin fortia acèsta dorintia comuna. Totulu aretá, cà alegerea acestui principe viniá de la o inspiratiune divina. In adeveru mai multi dintre boeri lu-visase siedindu in biseric'a in scaunulu domnescu. Dupa ce totu poporulu primí in unanimitate acèsta alegere, noulu principe fu dusu la biseric'a, si in urm'a liturghiei, fu imbracatu in haine princiare si asediatu in stran'a domnésca. De aci toti au venitu pe rōndu sè-i sarute mân'a, de antâiu mitropolitulu cu clerulu si apoi mirenii. Érá lucru de minune, cà dintr'atâte mfi de ómeni toti intr'unu glasu erau multumiti de elu si nici unulu n'a disu: „nu vreu sè-lu alegu.“

Acèsta este, domniloru, naratiunea patriarcului Macarie, care a jucatu elu insusi principalulu rolu la incoronarea lui Constantin Sierbanu. De aci noi putem trage urmatórele conclusiuni. D'antâiu senatulu chibsuiá, se sfatuiá si gasiá o persóna démna de a purtá corón'a; apoi mitropolitulu, cá fruntea senatoriloru, *princeps senatus*, propunea acea persóna poporului adunatu in mai multe mfi pe piatia si compusu din boeri mici, din óste si din tierani. Poporulu primiá si respingea pe persón'a propusa, adeca strigá: „Lu-vremu! séu: nu-lu vremu!“

In urm'a acestei confirmatiuni se esecutá incoronarea noului principe, care, dupa atâte

formalității, avea totu dreptulu de a se laudá, cà este unu adeveratu alesu alu tierii!

In fondu, precum ati vediutu, totu asiá se facea din timpii cei mai vechi la Romanii din Transilvania si de peste Dunare, totu asiá s'a alesu Stefanu celu Mare si Négoia Basarabu: totu asiá aréta Titu Livie cà alegeau pe regii loru Románii antici. Este unu lucru admirabilu si putemu dice miraculosu de a constatá acésta persistintia de granitu a obiceieloru románe in nationalitatea nóstra; o persistintia, cu care sunt departe de a se puté mandrí chiar Italianii!

In descrierea patriarcului Macarie este importantu pana si detaliulu despre visulu boeriloru, unu visu care a ajutat nu putinu la alegerea lui Constantinu Sierbanu. „La Románi, dice Dionisie de Halycarnasu, la Románi senatulu alegea pe rege, poporulu luconfirmá, auspiciile justificau alegerea.“ Visulu boeriloru, in naratiunea patriarcului Macarie, represinta intocmai auspiciile románe. Cá si Románii cei primitivi, Romanii nostri, de si deja crestinisati, totusi nu abordau nici o afacere grava, fara a consultá asiá dicéndu sórt'a. Astu-felu, in balad'a „Radu Calonfirescu“ candu eroulu vine sè róge pe voda sè-i dea unu ajutoru contra Tatariloru, principele i responde:

„Aleí, Radule misielu!
Mai ascépta putintelu,
Pana candu vomu ospetá,
Pana ce ne vomu culcá,
Pana ce ne vomu sculá,
Sè vedu ce visu omu visá,
Si-apoi ajutoru ti-omu dá.

Totu asiá domnulu moldovenescu Despota-voda, proiectandu unirea tierii Romanesci cu Moldova, pentru a pregatí spiritele incredintiá pe Moldoveni, cà a visatu pe capulu seu dóue coróne . . .

Ordinea chronologica ar cere sè mai descriemu si alegerea domnésca sub fanarioti; dara ne vomu ferí, domniloru, de a incheiá lectur'a nóstra prin nisce tablouri ce n'aru puté decátu sè ve desguste, prin nisce tablouri ce aru face sè-mi tremure vócea de indignatiune. Epoc'a fanariotiloru este epoc'a letargiei nationalității romane; o letargia lunga, dupa care ne-amu sculatu cá din mormentu spariati, slabi, enervati, fara incredere in noi insi-ne si fara sperantia in vítoru . . . Nu, domniloru! Sè trecemu peste fanariotismu, sè-lu dàm uitării, sè ne inchipuimu cà eri amu avutu pe tronulu nu Mavrocordati séu Hangerliesci, ci pe

Stefanu celu Mare séu pe Négoia Basaraba . . . Sè ne inchipuimu acésta, domniloru, càci numai astu-felu vomu puté crede, cà suntemu Romani!

Amu descriesu modulu alegerii princiare la Romani. Inse acestu capitolu din istori'a dreptului nostru constitutionalu nu mai are astadi nici unu interesu practic. Adoptandu sistem a ereditara séu dinastica pura de acum inainte, noi vomu avé domni fara a-i alege. In aprile 1866 s'a facutu ultim'a alegere domnésca la Romani. Sè observàm in trécutu, cà ea s'a facutu mai romanesce decátu se faceau alegerile domnesci sub regimulu regulamentului organicu, dara cam romanesce pe dosu. La Romanii cei de mai nainte d'antâiu votau boerii, apoi poporulu; la noi a votatu d'antâiu poporulu, apoi boerii. Este logicu, cá poporulu sè primésca séu sè respinga votulu boeriloru precum se facea inainte; dara este óre logicu, cá boerii sè-si reserveze facultatea de a primí séu de a respinge ei votulu poporului, precum acésta s'a facutu mai de unadi? O clasa, o mana de ómeni, póte ea óre a controlá sentinti'a tierii intregi? Lucrulu vine cam ciudatu; dara slava, Domnului, s'a facutu odata pentru totu-de-una.

B. P. Hasdeu.

Sarutarile iubitei.

Su me ducu eu, nu me ducu,
S'amiosu frundi'a de nucu;
Cà mai dulce amirósa
Sarutarea-ti amorósa.

Déca me saruti odata,
Gur'a-mi de placeri se 'mbéta;
De me saruti dragostosu,
Umpli cas'a de mirosu.

Saruta-me dar, iubita,
Mii de ori in o clipita;
Saruta-me infocatu,
Saruta-me nencetatu!

Si me 'mbéta cu iubire,
Cà s'adormu in fericeire;
Si 'n sfirsitu sè me desceptu
Intr'unu raiu, pe dalbu-ti peptu!

Iosifu Vulcanu.

O gluma si urmarile ei.

— Novela de G. Rudorff. —

(Urmare.)

— Domnulu meu! Eu sum emotionata si rusinata. N'am fostu in stare si nu-am priceputu a dá purtării si glumei mele acésta insemnătate. Nu mi-a plesnitu prin minte nici unu pericolu pentru mine, petrecându-me servitoriulu meu betranu: totusi oátu de egoistica trebue sè aparu eu inaintea dtale, candu timarturisescu, cà am cugetatu numai la persón'a mea, si nici decátu nu-mi trecù prin minte ide'a filantropica, care o datoriam altoru persóne, si pe care o stirnisi dta acuma in anim'a mea. Dta vei fi avendu de siguru opiniune rea despre mine.

— Dómna, eu — —

— Nu, nu, nu exprimá ceea ce e strainu animei dtale! A audi unu cuventu adeveratu si sinceru este o binefacere pentru mine; macaru cà acea binefacere a stirnitu chiar si simtiulu rusinării. Eu sunt o femeia parasita si condamnata la singuritate; abia trecuta de doue-dieci de ani candu mi-am perdutu consórtetele, n'am avutu pe nimene care sè-mi compatimésca sinceru sórtea mea; nici unu amicu, nici o sprigióna, cu atátu mai putinu unu svaitoriu consciintiosu.

— Cum ti-ar puté lipsí dtale unu amicu candu l'ai cautá intr'adeveru, si i-ai daruf drepturile unui amicu?

— Domnulu meu! Éta l'am si aflatu! Voiesci a-mi fi dta amicu sinceru si consultatoriu credintiosu? Anim'a dtale este legata deja de acelu idealu; asiá dara potu vorbí francu, cum in alte impregiurári nu asiu fi indresnitu.

— Cu bucuria mi-oferu servitiulu meu, onorabil dómna, — díse Emilu, intindiendusi man'a catra tiner'a femeia, care cu incredere si-asiediá pe a sa intr'ins'a.

— Ti-multiamescu, amiculu meu. Acuma, te rogu, povestese-mi, cum s'a finitu aventur'a dtale, càci intre amici trebue sè domnésca in credere deplina.

— Cu tóta anim'a, scump'a mea amica. Ti-voiu face istoriculu intemplaminteloru urmate. Eu nu mi-am luatú nici decátu privirea, de pe bland'a, care la sfirsitului represintatiunii parasi logi'a cu o dama mai betrana. Fara a fi observatu, le urmariam intr'o distantia órecare, si le vediu urcandu-se intr'unu pomposu equipagiu. Unu sergentu de politie, care spre norocire erá stationatu in apropiare, dta vedi,

cà si in intelnirea cu unu politiaiu inca pôte sè fia norocire, — mi-spuse numele damei celei mai betrane, dar alu celei tinere, durere! nici elu nu-lu sciea.

— Eri diminétia aflai unu domnu, care cunoscea dam'a cea betrana, si avù bunetate a me si recomandá.

— Si dta te aflasi acuma vis-à-vis de idealulu dtale? — intrebà cu interesu tiner'a femeia.

— Ba, ferésca Ddiu, dómna! Dar celu putinu am reesitu sè aftu numele frumósei —

— Si cum o chiama?

— Ea nu este Parisiana! Am pututu deduce acésta din purtarea ei modesta si din lips'a de cochetaría. Mi-s'a datu speranti'a a o puté vedé peste vre-o câte-va dile. Câte-va díle! Cugeta, amic'a mea, ce va sè dica acést'a! O di singura are multe mfi de secunde! Ce martiriu este a asteptá pana atunci! Eu grabii a casa, mi-luai penelulu, care inca nici odata nu mi-a fostu asiá pretiosu, si m'am incercatu a-i schitiá figur'a ei blanda; dara câtu de nendestulitu am fostu cu lucrulu meu! Tocmai ce e mai farmecatoriu din frumosulu obradiu, o trasura a unei patime dulce dureróse in giurulu gurei de trandafir, nu am reesitu a o renviá. Nu mai statui nici unu minutu in locuinti'a mea singuratica; sér'a erá minunata, o adeverata nópte farmecatóre, am grabitu in liberu.

— Dara totusi cum ai nimeritu aici?

— Acea, scumpa amica, deocamdata remane secretulu meu; destulu, cà acésta nópte farmecatóre atátu de minunatu me impresionà, in câtu cugetám, cà de asta-data voiu fi capabilu a reoglindá acea trasura dulce a modestiei, care se vedea a-si bate jocu de artea mea. Si de cumva vei iertá, voiu si terminá lucrarea mea in acestu momentu.

— Bucurosu, ma inca te rogu. Speru, cà voiu avé si eu desfetare la vederea portretului terminatu. Dta intru adeveru mi-ai stêrnitu curiositatea femeiesca.

Adelina asiediá amendoue luminarele inaintea pictorului, care scóse o carte micutia si cu unele trasuri sigure perfectionà unu capu femeiescu.

— Onorabila dómna! Nu! Lasa-me sè facu apelu la amici'a dtale si sè te rogu a-mi judecá opulu cu indulgentia! Eu l'am terminatu, inse nu mi-am pututu realisé scopulu. Abia indresnescu a-ti-lu aretá, càci nu am reesitu a reproduce nici jumetate din farmecatorf'a originalului.

— Dta esti pré modestu, ceea ce inca e o raritate in timpurile nóstre. Fà bine, dà-mi portretulu sè-lu vediu si eu!

Cu indoiéla i predete pictorulu micuti'a carte.

Adelina aruncà o privire repede spre desmnu, si o rosiétia i vapsì frumosii obradi, si intru-o confusiune placuta, intrebà:

— Me insielu eu? Sè fia acésta o gluma? Dar acésta e portretulu meu!

— Scump'a mea, dómna! — esclamá Emilu, apucandu man'a Adelinei, — sè nu te superi pe nesocotitulu, care in mediu de nópte alergà aici, spre a contemplá celu putinu localitatea care ascunde pe idealulu seu; pe acel'a, care la resbaterea radielor prin perdelele ferestrei, erá sè se urce pe balconulu dinaintea ferestrei, spre a te puté contemplá si fugitivu. Éta-lu, càci elu a avutu intentiunea de a te vedé unu momentu, ca sè-si póta intiparí in anim'a sa pentru totu-de-una o figura de care n'a vediutu in viéti'a sa.

— Domnulu meu, — incepù Adelina desfacèndu-si man'a din o pictorelui, — cuvintele dtale me facu a cugetá la mijlócele cum s'ar puté incunoscintiá amicii dtale din Paris, si a esoperá mai repede eliberarea dtale?

— Io am o idea, prin care comic'a nóstra intelnire din parcu s'ar puté motivá, si siefulu de politia induplecá d'a me eliberá.

— Sè audu ide'a!

— Déca pentru esemplu asiu declará siefulu de politia, cà te adoru, cà am vinitu in parcu sè te mai potu privi odata, si vediendu-te pe neasteptate ti-am declaratú amoru, si cà dta frapata prin astfelu de impertinentia, ai strigatu ajutoriu.

— Nu, domnulu meu! La acésta nu me invoiescu. Ast'a ar insemná degradarea dtale, si cum asiu si puté . . .

Din trasurile Adelinei se parea pictorelui a puté profeti desvoltarea fericirii sale.

Plinu de ingrigire, totusi i sioptì:

— Dómn'a mea; speru, cà nu te vei fi superatu pe mine intr'acea mesura cà sè me eschidi pentru totu-de-una din presenti'a dtale.

— Domnulu meu, — aceste sunt — asiá mi se pare mie — — nisce intrebàri neiertate.

De pe budiele tinerului barbatu isvorì fara voia invapaiat'a intrebare:

— Si déca de la resolvirea acestei intrebàri ar atèrná fericirea vietii mele, si s'ar derimá celu mai frumosu visu, ce a avutu vreodata unu artistu? Déca ti-marturisescu, cà cea d'antâia privire a dtale m'a cuceritu, cà

inca de atunce te iubescu, cà fia-care cuventu din conversatiunea nóstra m'a convinsu despre cele mai pretiöse virtuti femeiesci ce numai mi-le-am pututu intipuf; déca ti-spunu, cà tóte aceste m'au incatenatu iresistibilu: vei timbrá si atunci intrebarea mea de neiertata? — — — Dta taci, femeia adorabila! Potu esplicá acésta tacere in favórea mea?

Intr'aceste se audì detunarea unei puscii — precum se parù in parcu — careia delocu i urmà alt'a. Inspaimantata tresarì Adelina, si pictorulu inca se ridicà.

— Ddieule, ce s'a intemplatú? Sè trecemu in odai'a laterala, de unde se péte privi atâtu catra gradina, càtu si catra cararea vilei!

Si femeia se repedi spre odai'a, ce fu destinata pentru arestulu pictorului.

— Nu-ti fía frica, scump'a mea amica. Eu sum langa dta! — dise pictorulu, catra tremuratori'a femeia, intr'unu tonu, care manifestá atâtu fraged'a ingrigire, càtu si decisiunea barbatésca.

Emilu deschise ferést'a, spre a puté vedé si audi mai bine. Cuvintele siefului de politia, care impartia ordine, le audiá clarú; vediù esindu servitorii din vill'a invecinata, si i se parù cà doi barbati se escortedia.

Linu impartesi observàrile sale Adelinei, care cu incetulu incepù a se reculege. Adelina si-tinea capulu plecatu, fiindu ingrigiata, cà la radiele lunei tradatóre, tinerulu barbatu sè nu cetésca pré multu din ochii ei.

Acusi nu mai vorbì nici Emilu, ci apucandu man'a Adelinei, amendoi statura delungatu intr'o positiune tacuta.

In acelu momentu se invirtì chie'a in usia, aceea se deschise repede, si siefulu politiei intrà.

Prinsonieriulu statea la ferést'a deschisa, langa elu proprietarés'a villei, tinendu in mana chei'a usiei.

Emilu, cumpenindu situatiunea, indata se reculese, si pasindu cu demnitate catra siefulu de politia, dise:

— Scusa-me, domnulu meu, cà am intardiatu cu impartesirea! Dta ai declaratú, cà in momentulu in care va stá bunu pentru mine o persóna cunoscuta — me vei pune pe picioru liberu! E bine, ajunge in acésta privintia marturí'a miresei mele, a dómnei de Beau-rouge?

— Acea ar fi pré de ajunsu, domnulu meu, — respunde siefulu cu afabilitate, — inse si afara de acést'a me afli in placut'a positiune de a ve puté impartesi, cà nu mai am nici unu

motivul de a te împedeca sè te rentorci, càci ocolindu cu feciorii vill'a, am reesitu a prinde doi strengari, cari aveau propusulu a sparge cas'a vecina. Ei au inceputu a se opune, dara slobodindu d'oue focuri din revolveru, si vediendu si pe servitorii de casa, cà s'au treditu, s'au predatu. I-am pusu in sigurantia. Asià dara despre intentiunea furtului am fostu bine informatu, numai in privinti'a viliei a intratu o gresiéla la mijlocu.

— Acésta gresiéla, — dîse Emilu, — putea sè aiba urmàri neplacute pentru mine! Eu am avutu a impartesî miresei mele o scire interesanta, o scire care acuma ne iérta a face cunoscutu amiciloru nostri secretulu despre fittóri'a nóstra cununía, si pentru aceea am grabitu la óra asià neindatinata incóce. Inse, durere, ómenii dtale m'au împedecatu a puté intrá in casa.

— Unde sè cautàmu pe atentatorulu, dtale, stimata dómna, care ti-a insuflatu atât'a frica? — intrebà siefulu politiei.

— Atentatorulu a fostu de siguru vr'unu pruncu din vecinetate, pe care lu-atrase pómele din gradina, si care fiindu cunoscutu in localitate — curendu s'a pututu sterge, — dîse Emilu, vediendu cà Adelina deveni confusa. Eu credu, — continuà pictorulu intorsu catra oficialu, — a nu gresi, déca voiu spune cà atentatorulu a confundatu pe mirés'a mea cu camier'a sa, de la care a vrutu a furá o sarutare, dara prin energiosulu strigatu de ajutoriu, si-schimbà planulu si se departà.

Se parea cà siefulu de politie inca ar fi aplecatu a impartesi acésta parere, si dupa aceea se recomandà profundu dómnei de Beau-rouge.

— Ce ai facutu dta, pentru Ddieu? — prorupse Adelina in lacrimi, dupa ce siefulu de politie parasì odai'a.

— Cá amicu sinceru nu-am pututu lucrà altmintrenea, decâtu a te recomandà de mirés'a mea; diminéti'a vei avé timpu de ajunsu a nimici visulu unei nopti farmecatóre, — respunse pictorulu adancu emotiunatu si in tonu seriosu, si plecandu-se a-si luá remasu bunu, de la tiner'a femeia.

In momentulu acest'a se audi lamuritu vocea dómnei de Merincourt, care strigà:

— Eu trebue sè vorbescu cu nepót'a mea; eu trebue sè audu ce s'au petrecutu aici?

Siefulu de politie, care de siguru a intelnitu in coridoru pe dómn'a iritata, deschise

usi'a, si dam'a betrana, in vestmentu de nópte si inveluita intr'unu mantilu scurtu, intrà.

— Ddieulu meu, Adelina! Ce se intempla aici? Abià am atipitu putinu, candu impuscaturile me desteptara; cu graba — precum me iertara betranetile — — me ridicai, me imbracai si voindu a grabi la tine, mi-pasî inainte in coridoru unu oficialu de politie, intarindu cà eu asiu fi unu atentatoru mascatu, si nu me lasà a pasà treptele. Interventiunii acestui domnu potu multiamí, cà am pututu strabate la tine; acuma te rogu deslucese-mi acésta enigma!

Adelina, vediendu-se silita a dá unu respunsu decisivu, cautà cu incredere spre pictoru, si de si rosindu si tremurandu, totu cu resolutiune dîse:

— Iubit'a mea matusia! Concede-mi inainte de tóte, a-ti recomandà pe mirele meu, Emilu Deschamps!

— Dumnedieu sè-ti resplatésca vorb'a acést'a! — sioptì pictorulu; — si plinu de fericire duse man'a Adelinei la budiele sale.

— Cum! o logodire in mediu de nópte si sub inspectiune politiala!? — strigà iritata dam'a betrana. — Si intr'o casa, unde se petrecu lucruri de aceste, sè póta durmí unu omu cu minte!?

Julia Moldovanu.

De ce?...

Dupa Heine.

De ce flórea-i far' viétia,
Spune-mi, drag'a mea?
Vioric'a pe verdétia
De ce-i trista ea?

De ce canta cu doru mare
Paserile 'n sboru,
De ce-a ventului suflare
Duce cantulu loru?

De ce riulu sierpuesce
Suspinandu incetu;
De ce draga mai simtiesce
Animiór'a 'n pieptu?

De ce tóte-su triste 'n lume
Far' de-amorulu teu,
Spune draga, iute-mi spune:
Ce ti-am gresitu eu?

Alesandru Petrinu.

Mésa de cetire.

„Descrierea Moldovei“ de principele Demetriu Cantemiru, atatu în romanesce, catu si în limb'a originala latina, edata de Societatea academica romana din Bucuresci.

Dilele trecute primiramu din capital'a Romaniei unu opu fórte interesantu din punctu de vedere alu istorio-grafiei romane.

Acestu opu este renumit'a carte „Descrierea Moldovei“ de principele Demetriu Cantemiru, edata de Societatea academica romana, dupa manuscriptele aflate în bibliotecile Rusiei, în limb'a originala latina, mai apoi si în traducere romanésca.

Nu trebue sè spunemu cetitoriloru nostri de ce mare importantia este publicarea acestui opu atátu în limb'a originala, câtu si în traducere romanésca.

Deci, în locu de ori ce recensiuone, publicàm aice prefati'a atátu de instructiva a tomului primu :

*

„Engel, pe la 1804, observà cà sunt tieri inaintate 'n cultura, cari nu se bucura de descrieri statistice atátu de esacte, precum sunt scrierile lui Raicevich si Sulzer a supra Romaniei si Moldovei¹⁾. Totu cu atátu, déca nu cu mai multu cuventu, putea sè mentioneze la acestu locu si „Descriptio Moldaviae“ lucrata de Cantemiru atátu de bine cu câte-va decenie mai inainte.

„Cantemiru, în croniculu seu, spune c'acésta descriere o facuse cu doi ani mai inainte, la repetitele indemnàri ale amiciloru sei de la academi'a sciintieloru din Berlin si chiaru cu a acestei luminate academii pofrire.²⁾ Pe candu scrià aceste, Carolu alu Su-

¹⁾ Engel, Literatur der Wal. und Mold. Geschichte p 48. — Raicevich, Osservazioni storiche naturali e politiche interno la Valachia e Moldavia. Napoli, 1788. — Sulzer, Geschichte des transalpinischen Daciens. Wien. 1781—1782.

²⁾ „Impiinsi si pofriti fiindu de la unii prieteni straini, si mai cu de adinsu de la insocirea nóstra, care este academi'a sciintieloru de Berolinu, nu numai odata séu de dóue ori, ce de multe ori indemnati si rugati fiindu, pentru cá de inceputura, neamulu si vechimea Moldoveniloru, pe câtu adevèrulu poftesce, macaru câtu de pe scurtu sè-i insciintiamu; asisiderea de lucrurile carile în vremile stapantoriloru din descalecatulu tierii Moldovei celu vechiu, pana la vremile nóstre s'aru fi templatu, — de starea si pusulu locului ei, de asiedimentulu aerului, bisugulu pamentului, ocolitulu hotareloru si de altele; inea si obiceiele, legea, ceremoniele politicesci si besericesci, pe câtu în putinti'a slabei nóstre sciintie va fi, sè-i adevèrimu. Cu a pomenitiloru dara prieteni indemnare si cu a academieii în invetiaturi luminate, dicu, a Berolinului pofrire, cautatu-ne-amu a plini invetiatur'a lui Platon: „non solum nobis, sed et patriae et amicis vivendum.“ Cu doi ani mai dinainte, tóta hotarirea tierii Moldovei, cu tabl'a geografica, cu câta osirdia si truda s'a pututu, deplinu, precum ni se pare, s'a siruitu. Asisiderea în anulu de curendu, croniculu vechimeii neamului moldovenescu — în carele si totu numele Vlacheloru se cuprinde — de la vremile lui Augustu Cesar si mai pe urma, de la Traianu pana la inturnarea lui Dragosiu-voda din Ardélu, la loculu si la mosi'a sa, pe câtu man'a si vremea, ne-au datu, deservirsitu l'amu istorisitu. Èr intr'acestu anu, culesu-amu croniculu Moldovei de la pomenitulu Dragosiu-voda

ediei murise la 1718³⁾. Urméza dar, cà descrierea Moldovei e facuta pe la anulu 1716. Adnotatorele germanu se amagesce, crediendu, cà e facuta pe la 1712 seu 1713⁴⁾.

„Principele Demetriu Cantemiru erá în adevèru membru alu academieii sciintieloru din Berlin. Diplom'a sa e din 11 iuliu, 1714⁵⁾. Dupa primirea diplomei se vede a fi lucratu „Descrierea Moldovei“.

„Din loculu citatu alu croniculu resulta, cà atátu croniculu, câtu si „Descriptio Moldaviae“ au fostu lucrate mai antáiu în limb'a latina, cea din urma pe la 1716, croniculu pe la 1717⁶⁾, èr pe la 1718 le traducea în limb'a romana.

„Dar, Cantemiru móre la 1723.

„La 1732, fiulu seu Antiochu, în etate de 23 ani, numitu resiedinte — peste putinu ambasadore si ministru plenipotentiaru — alu Rusiei la Londra, luà cu sine între altele si manuscriptulu „Descriptio Moldaviae“ si, trecèndu prin Haga Olandei, insarcinà pe unu libraru d'acolu cu tiparirea acestei scrieri⁷⁾. Cartea inse nu se vede a fi esitu la lumina.⁸⁾

„Observàm, cà totu p'acestu timpu procurà în Viena episcopulu Inocentiu Klein manuscriptulu romanu alu cronicului.⁹⁾

„Consiliarulu G. T. Müller scrie din Petersburg la 1764¹⁰⁾, cà cunoscea de vre 40 ani acésta scriere a lui Cantemir, adeca de pe la 1724. P'atunci studià Antiochu la academi'a sciintieloru din Petersburg. Müller

pana la domni'a lui Stefanitia-voda, feciorulu lui Vasile-voda. Inse aceste tóte fiindu de noi în limb'a latinésca serise si alcatuite, socotitu-amu cà cu strimbetate, inea si cu pecatu va fi de lucrurile nóstre, de-cia inainte mai multu strainii de câtu ai nostrii sè scia. De care lucru acum de isnova otenintia luandu, din limb'a latinésca érase pe cea a nóstra romanésca le prefacemu“, Cantemiru, cronicu, tom. I. p. 22—227.

³⁾ Cantemiru, cronicu. Iasi. 1835. tom. I, 219. — Voltaire, histoire de Charles XII.

⁴⁾ Kantemir's Beschreibung der Moldau. Frankfurt und Leipzig. 1771. La pag. 60, adnotatorele intielege reu testulu lui Cantemiru „nostris temporibus regis Sveciae receptaculum (editiunea nóstra p. 14), càci nostris temporibus nu va sè dica cà Carolu se aflà la Bender pe candu scrià Cantemiru. Nu mai putinu se amagesce adnotatorele si la pag. 129, unde pretinde cà Mihaiu Racov tia, sub a carui domnia scrieà Cantemiru, ar fi domnit la 1713. Elu, dupa cronicari, domnià la 1716.

⁵⁾ Vedi diplom'a la Beer. Istori'a Kniazza Konstantina Kantemira i rodoslovია Kniazzei Kantemirov. Mosko. 1783, p. 315.

⁶⁾ Beer, p. 313, dice cà croniculu e scrisu în Petresburg cu inceputulu anului 1717. Acésta se potrivece cu cele dise de Cantemiru insusi la loculu citatu.

⁷⁾ Beer, p. 337.

⁸⁾ Müller, în Kantemir's Beschreibung der Moldau, p. 29, dice cà nu s'a tiparitu nimicu în Olanda, contra lui Beer care la p. 314 pretinde cà s'ar fi tiparitu manuscriptulu în Olanda în 40.

⁹⁾ Papiu Ilarianu. Viéti'a lui Sincai, p. 9. — Engel, Literatur der Wal. und Mold. Gesch. p. 26.

¹⁰⁾ Kantemir's Beschreibung der Moldau. Vorrede pag. 29.

crede că Dem. Cantemir ar fi scris-o mai întâiu românește și că Ilinski, secretarul lui Antiochu, ar fi tradus-o 'n limb'a latină. Dar e în eróre, precum se vede atât din locul mai susu citatu alu cronicului, câtu și din manuscriptulu cantemirianu, despre care vomu vorbi îndata. Totu Müller asicura, precum atinseramu și mai susu, că „Descriptio Moldaviae“ în Olanda nu s'a tiparitu.

„Antiochu Cantemir murindu că ambasadore în Paris la 1744 ¹¹⁾ averea-i remasa se vendù prin licitațiune. Comitele Thomson, ginerele lui Boerhave, aflându-se atunci în Paris, cumpără, precum ne spune Müller, manuscriptele betranului Cantemir. După mórtea lui Thomson, veduv'a lui comitesa le donă verului său Avramu R. Boerhave, profesore la academi'a sciintieloru din Petersburg. De la acesta trecura în ereditate la consiliarulu și mediculu imperialu Kruse. De la Kruse primì manuscriptulu „Descriptio Moldaviae“ Müller, cu voi'a de a-lu întrebuința cum va gasi cu cale ¹²⁾. În fine Müller comunică manuscriptulu lui Büsching, care lu-dete lui Ion Lud. Redslap, profesore la corpulu cadetiloru din Berlin de-lu traduse 'n limb'a germană. Büsching, revedindu traduceren, o publică la 1769 — 1770 în „Magazin für die neue Historie und Geographie“, partea III și IV, împreuna cu chart'a geografica a Moldovei ce se afla pe langa acelu manuscriptu.

„La 1771 se scóse în Francfort și Lipsca o a două editiune germană, mai corectă, împreuna cu portretulu și viéti'a lui Dem. Cantemir. Unu órecare V. mai adause la acésta editiune și câte-va note de puțină importantia ¹³⁾.

„Afară de Miculu, Sincăi și Maior, puținii Romani cunoseau acésta traducere germană până la 1806, cându neuitatulu mitropolitu Veniamin facù a se traduce 'n limb'a română; înse, neputendu-se atunci tipări, se și uitase, ba nici se mai gasiă traducerea română, cându mitropolitulu d'atunci din Bucuresci Gregoriu, care o pastrase, o tramise parintelui Veniaminu la Iasi, care apoi ordină să se tipărăscă la monastirea Némțiu la 1825 ¹⁴⁾.

„Ieromonahulu Gerontie are o scurta precuventare în fruntea acestei traduceri, ér la testu nu adause de cătu o singura nota, calugaréscă, despre 'ntroducerea litereloru chiriliane la Romani.

„În Archiv'a romanéscă“ de Cogalnicénu ¹⁵⁾ aflăm c'acésta traducere e facuta de banulu Vasile Varnavu. La 1851. C. Negruzzi scóse o a două editiune la Iasi, în tipografi'a franceso-română. În fine la 1868 d. Boldur Latiescu publică a trei'a editiune a traducerii române la Némțiu.

„Testulu originalu latinu nu érá cunoscutu până astadi publicului literatu.

„În vér'a anului 1869, pré sfinti'a sa parintele episcopu Melchisedecu facù mai întâiu atenta societatea academica română, că 'n bibliotec'a academiiei de teologia de la Moscua, lavr'a S. Sergiu, se afla manuscriptulu în limb'a latină alu operei lui Cantemir, supt titlulu „Descriptio Moldaviae“.

„Delegatiunea societății academice, prin adres'a sa din 24 Septembre 1869, rugă pe ministrulu nostru alu afaceriloru straine ca să intervina, prin guvernulu rusescu, pentru împrumutarea lui precum și a altoru manuscripte. Ministrulu, pe langa adres'a sa din 4 Aprile 1870, face cunoscutu delegatiunii cuprinsulu adresei consulului generalu rusescu din Bucuresci, c'a primitu de la presedintele academiiei de sciintie din Russia două manuscripte ale lui Cantemir, cari stau la dispozițiunea delegatiunii, în cancelari'a onorab. consulatu.

„În vér'a anului 1870 se scóse apoi o copia cătu s'a pututu mai esactă sub priveghiarea dloru Massimu și A. Papiu Ilarianu. La 14 Iuniu acela-si anu, delegatiunea aduse multiamire formale consulului generalu din Bucuresci și presedintele academiiei din Petersburg pentru bunavointi'a cu care împrumutaseră manuscriptele cerute. ¹⁶⁾ Manuscriptele sunt două: unulu în 4-o cu titlulu „Demetrii Cantemiri principis Moldaviae descriptio antiqui et hodierni status Moldaviae descripta ex apographo quod ejus filius mecum communicavit.“ Petropoli 1727. Pe scórti'a acestui manuscriptu s'a însemnatu nr. 28, nr. 25; apoi: „Ex museo asiatico academiae imp. sciintificae. Petrop.“, are 393 pagine și alte 3 pagine scar'a. Acestu manuscriptu este completu, dar are erori, omisiuni, anume cuvinte grecesci sunt omise. Alu doile manuscriptu e în folio. Pe scórtia sta însemnatu numerulu 27, 54; apoi: „Ex museo asiatico academiae imp. sciint. Petropol.“ Titlulu este: „Demetrii Cantemiri Principis Moldaviae Descriptio Moldaviae. Autographum auctoris passim in margine.“ În locu de „Descriptio“ érá scrisu, dar e stersu, „Historia.“ Acestu manuscriptu are 184 pagine. Începutulu lipsesce până la cap. II; lipsesce apoi cele 6 capitole din urma, adeca manuscriptulu se termina cu cap. XVIII, alu carui capu celu din urma cuventu este „accedit.“

„Chart'a geografica lipsesce în acestu manuscriptu.

„Societatea academica română, sectiunea istorica-archeologica, în siedinti'a sa din 21 Augustu, 1871, în sarcină pe d. A. Papiu Ilarianu cu publicarea manuscriptului „Descriptio Moldaviae“ în testulu latinu, punendu în frunte portretulu lui Demetriu Cantemiru, chart'a Moldovei de Cantemiru după editiunea büschingiana și o notiția a supra manuscriptului de la Moscua.“ ¹⁷⁾

¹¹⁾ Beer, p. 348. A. Cantemir, Satyres, Vie d'Antiochus Cantemir p. CXX.

¹²⁾ Kantemir's Beschreibung der Moldau. Vorrede p. 29—30.

¹³⁾ Titlulu cărții este: „Demetrii Kantemir's, ehemaligen Fürsten in der Moldau, historisch-geographisch und politische Beschreibung der Moldau, nebst dem Leben des Verfassers und seiner Landkarte. Frankfurt und Leipzig. 1771. 8. 314 p.

¹⁴⁾ Éta titlulu acestei traduceri române: „Scrisórea Moldovei, de Dimitrie Cantemir Domnulu ei, carea acum întâiu s'a tiparitu în dilele bine-credinciosului și de Christosu iubitorului Domnului nostru Ioanu Sandulu Sturza Voevodu. Cu blagosloveni'a pré osfintitului arhiepiscopu și mitropolitu Kyrio Veniaminu alu Moldovei. Pe vremea pré cuviosului staretiu alu sfințeloru monastiri Némțiu și Seculu Kyr Dometianu, în sfinț'a monastire Némțiu la anulu 1825, Avgustu în 19 în 4, 344 pag. cu litere chirilice bisericesci.

¹⁵⁾ Editi'a 2, tom. 2, p. 208 în nota.

¹⁶⁾ Se póte vedé tóta corespundinti'a în dosarul archivei societății.

¹⁷⁾ Analele Societ. acad. rom. tom IV. p. 145.

Mai adaugemu, cà dlu A. Papiu Ilarianu, insarcinatu de catra Societatea nóstra academica, cu publicarea acestui opu, a voitu sè publice mai tardiu si o lucrare intitulata : „Viéti'a si faptele Cantemiriloru.“

Inse, durere! acésta intentiune nu se putù realisá — pan'acuma, din caus'a bólei stimatului nostru istoricu.

Spinu Ghimnescu.

S A L O N U :

O casatoria prin anunciu.

Oscaru ceti intr'unu diuariu nemtiescu urmatoriu anunciu intre inserate :

„Ceí ce vreu sè se insóre, capetandu si o zestre frumósa, sè se adreseze la biroulu de informatiune din Budapesta strad'a Norocului nr. 19, intre órele 9—12, la veduv'a N. N.“

Apoi esclamá :

— Ceriulu mi-a tramisu acestu anunciu.

Elu se imbracà iute si plecà de a casa dreptu la acelu birou.

Pana ce dinsulu va fi sosindu acolo, noi vomu spune cetitoriloru nostri, cà cine este acestu domnu :

Oscaru e unu june bonvivantu, usioru de minte, iubitoriu de petreceri si de femei.

Avea elu o alésa a animei sale, o juna copila frumósa, cu ochi mari si negri, cu o talia iunonica, — pe care o iubiá din totu sufletulu, si de care erá asemene iubit.

Dar ce folosu! Ea erá saraca, elu si-a cheltuitu deja tóta mostenirea parintiésca. Asiá dara interesele materiale i impedecá d'a puté realisá dorinti'a loru, — càci elu nu numai erá saracu, dar nesciindu nici o meseria si neavendu nici unu postu, nu putea sè-si tina soci'a.

Deci ei decisera cu vointia comuna, cà sè se despartiéscu pentru totu-de-una.

Trecura dóue septemani, dar Oscar totu mai gândea la ea, pe care atátu de multu o iubiá; cu tóte aceste inse erá decisu a nu mai rennoi acelu amoru.

Si candu ceti in diuariu anuciulu, pe care lu-reproduceram, si-dise :

— M'oiu insurá. N'am ce face! Si fiindu e n'am timpulu multu sè-mi cautu sociá, m'oiu duce intr'unu birou de informatiune in afaceri de casatoria. Se póte, cà dóra tocmai in acestu locu m'oiu insielá mai putinu. Si-apoi ce dorintie am eu? Dorescu o féta séu veduva tinera, care sè aiba zestre frumósa. Biroulu de informatiune alu dómnei N. N. mi-promite o insuratiune bogata; m'oiu increde ei. Sè fia dins'a stéu'a mea conducátoria.

Intr'aceste elu sosi la biroulu de informatiune.

— Dómna, — dise elu abia intrandu, — in decursu de dóue septemani voiescu sè me insoru. Nu-mi place a traganá multu terminulu. Ai pe cine-va, care s'ar potriví mie?

— La mine, domnule, sunt asiá multe candidate de casatoria, incátu dta nici nu vei sci pe care s'o alegi.

— Asiá dara mi-pare reu, cà in tiér'a nóstra nu se permite bigami'a, càci indata mi-asiau alege dóue: un'a bruneta si alt'a blondina.

— Inainte de tóte, te rogu, dà-mi ceva asigurantia; càci de multe ori vinu aice ómeni, cari nu voru decátu sè faca glume cu noi.

— Eu sum unu barbatu seriosu si resolutu; dar

déca vrei asigurantia, éta orologiulu si aculu meu de peptu . . .

— Mi-ar placé mai bine sè-mi dai bani.

— A casa am bani, dar n'am timpulu sè me ducú a casa, càci tare grabescu.

— Am o féta ghibósa, dar fórté bogata.

— Mi-ar placé alt'a.

— Am si o schiopa . . .

— Vreu una frumósa; càci numai ast'a va fi capabila a face sè uitu vechiulu meu amoru.

— Ah! chiar me gândescú, sè-ti potú recomandá un'a potrivita.

— Nu vreu eu papucu, — ci femeia.

— Sciú o féta fórté placuta; inca n'am recomandat' o nimenuia, càci numai a lalta eri s'a presintatu la mine.

— E frumósa?

— Fórté.

— Are parale?

— O suta de míi de florini.

— Ast'a va fi buna. Candu voiu puté-o vedé?

— Mane, aice la mine; voiu dá o serata de thea candidatiloru mei de casatoria; voru fi barbati si femei; fiitóri'a dtale inca va fi de fatia. Vei puté conversá cu ea si vei puté-o judecá.

— Déca mi-a placé, inca in septeman'a acést'a vomu puté serbá cununi'a.

— E bine; asiá dara mane.

Oscaru se duse a casa si acolo gasesce o epistola de la adorat'a lui din trecutu.

Epistol'a suná asiá :

„Scumpe, amicu vechiu!

„Cu tóte cà ne-amu despartitu, nu trebue sè traimu in dusmania. Te voiu rugá de unu serviciu, si credu cà nu mi-lu vei refusá.

„Candu inca ne-amu iubit, amu intretinutu o correspundintia destulu de désa. Asiá dara am la dta mai multe epistole; te rogu tramite-mi-le inderetru, dimpreuna cu siuviti'a mea de peru si cu portretulu meu, — de cumva inca n'ai nimicitu aceste suveniru. Er de cumva dóra deja le-ai aruncatu in focu, sè nu mai vorbimú despre ele.

„Dar vreu, cá acele sè se nimicéscu. Am o cauza speciala pentru ast'a. Nici nu-o consideru de prisosu a ti-o spune si dtale: trebue sè me maritu.

„Si din ast'a poti vedé, cà te iubescú, cà-ci de acuma inainte ne mai fiindu iertatu sè te vediu, nu vreu sè mai iubescú pe nimene!

„Primesce etc.

Blanca.“

— Sarman'a Blanca! Mi-pare bine cà se va maritá si ea, si dóra va fi fericita cu altulu, — déca sórtéa nu permite sè fia aceea cu nime. I voiu tramite ce poftesce. Éta portretulu ei. In adeveru e fórté frumósa (saruta fotografi'a.) Ce nebuniá din partea mea! . . a deveni emotiunatu acuma!

Apoi puse fotografi'a in o cuverta, si scrise urmatori'a epistola :

„Scumpa amica!

„Aice ti-tramitu ceea ce mi-ai cerutu. Totu-de-una asiu fi pastratu cu cea mai mare grige epistolele si portretulu dtale. Sunt suveniru, pe cari le pastramu cu placere, nici nu aducându-ni a minte de ceea ce a produsu despartirea.

„Me bucuru de hotarirea dtale. Si eu m'am decisu la asemene pasiu; me voiu insurá. Si dta m'ai deobligá tare, déca mi-ai retransmis epistolele mele; acele de siguru voru compune unu vrayu mare, căci ti-am scrisu multe de tóte in prosa si in versuri, pana candu a duratu frumós'a nóstra relatiune. De rogu sè le predai inmanuatoriului acestora. Nu mi-ar placé, déca odata soci'a mea legitima ar sci, că am fostu mai galantu fatia de vechi'a mea adorata, decâtu fatia de ea.

„Ti-pastrezu suveniru *Oscar.*“

— Acuma afacerea e incheiata, — dise elu sigilandu epistol'a. Nici nu me superu. Este mai bine a gatá iute de aceste.

In diu'a urmatória elu se duse la serata. Veduv'a N. N. lu-primi cu afabilitate.

— Domnisór'a aceea se afla deja aice. Vina cu mine, te voiu recomandá ei. Tocmai acuma jóca la pianu.

Ea recomandá pe Oscaru, si apoi se departá repede.

Oscaru (suprinsu): — Blanca! . . .

Blanca (electrisata): — Oscaru!

— Dta aice?

— Ér dta? . . .

— E bine, fiindu că si sórtea ne-a adusu la olalta; sè nu ne opunemu! Eu te ceru ce sociá.

— Nu-mi pasa!

Veduv'a N. N. se ivi intre ei: Asiá mi-pare că v'ati intielesu! (Incetú catra Oscaru.) Fórte buna parthia!

— Sciú, — respunse Oscaru. Haidamu a casa, scump'a mea Blanca! **Figaro.**

CE E NOU?

Camer'a deputatiloru in dilele din urma a desbatutu si votatu conventiunea comerciala incheiata cu Roman'a. Apoi s'a prorogatu pana 'n 8 januarie.

Cas'a magnatiloru inca a tinutu in septeman'a trecuta siedintie, in cari a votatu bugetulu pentru anulu viitoriu, precum si alte proiecte de legi.

Deputatu nou. In cerculu Mestecanului in districtulu Cetáti-de-pétra s'a alesu de deputatu dlu Vasiliu Hosszu.

Literatura.

O nóua foia pedagogica romana a aparutu in septeman'a trecuta la Sibiiu. Titlulu ei este „Scól'a Romana“ ér redactori: domni Ioanu Candrea si Basiliu Petri. Salutámu cu bucuria acésta intreprindere si o recomandámu atentiunii tuturoru invetiatoriloru. Ea va aparé de la anulu nou in tóta vinerea, si va constá pe unu anu 5 fl.

Tribunale.

Processulu lui Dobosiu si alu compliciloru sei s'a incheiatu in 20 l. c. la tribunalulu diu Dobritinu, cá forulu primu. Pertractarea finala a duratu mai multe dile, si in sfirsitu s'a pronunsiatu urmatória sentintia: Dobosiu si Blaga (Onélca) se condamna la mórté

prin stréngu, ér Katona la temnitia de 15 ani; ceialalti complici la temnitia de la unu anu si jumetate in josu. Unii fure achitati. Blaga si Katona apelara. Dobosiu inse respunse presiedintelui in tonu emotiunatu: „Pentru ce sè apelezu? Acuma séu mai tardiu, totu acest'a va fi sfirsitulu meu!“ Cu tóte aceste inse advocatulu seu aপরতোরি in sinuá apelatiune.

Stramutari. Dlu Florianu Varga jude cercualu in Chisiu-Ineu fu transpusu la tribunalulu din Karczag in calitate de judecatoriu; dlu Nicolae Prosteanu, notariu la tribunalulu din Lugosiu, fu numitu subjude la judecatori'a cercuala din Bogsia-montaua.

Suvenirea mortiloru.

Augustu Cutera, fiulu domnului parocu din Clopodia (Banatu) Ilie Cutera, a repausatu la 16 l. c. in primaver'a vietii sale.

Mariti Ionutiasiu, fic'a domnului Constantinu Ionutiasiu, negutiatoriu in Sendlacu (Ungaria) a muritu la 7 dec., in etate de 15 ani.

Deslegarea ghiciturei de siacu din nr. 44:

Invingatoriulu inse, de sange imbetatu,
Cá tigrulu fara mila, candu este iritatu;
Asiá fara erutiare s'aventa furiosu,
A supra fetiei sale, s'o suga pan' la osu.

Iosifu P. Vasileo.

Bine au ghicit'o dómnele si domnisórele: Nina Popescu, Eufrosina Adamescu, Cleopatr'a Brindeiu, Maria Belesiu; si dnii: Urosiu Cernescu, Néstoru Opreatu, si Gedeonu R. Radesiu.

Abonantii „Familiei“ in 1875.

Antáiu publicámu pe aceia, cari au platitu, apoi vomu dá publicitatii numele acelora, cari nu numai primescu fóia, dar se supera déca nu li o tramitemu, si cari ni promitu pe cuventulu loru de onóre că voru plati: cu tóte aceste inse nici la repetitele nóstre avisári nu vreu sè platésca.

Urmare din nrulu trecutú:

DD. Paulu Banutiú Cohalmu, Ioanu Laczkó Siantiu, Terentia P. Desseanu Giula-Varsianu, Alesandru Kabay Macáu, Gabriela Ionescu Aradu, Maria Porumbu Tulca, Amalia Mihali Hazmezeu, Sofia Paulu Bogdanu Tompahaza, Ionu Danciu Salciva de josu, Dsiórele Borosiu Satu-nou de josu, Simeonu Andronu Galbinescu Saravola, Agaftia Gombosiu Vidra de susu, Ana Patitia Alba-Iulia, Elena Popu Budapesta, Rosa Hatieg Lugosiu, Josefina Luca Buteni, Teresia Ferentiu Satumare, Georgiu Juhasu Supurulu de josu, Sofia Vladu Radulescu Lugosiu, Maria Gerdanu Unipu, Ana Popu n. Lemeni Clusiu, Bucuru Cioranu Resinari, Emilia Cozgaria, Elena Ursulescu —, Elena Blasiu —, Sofia Martinescu Lugosiu, Vasiliu Hossu Têrgulu-Muresiului, Nicolau Gallin Sucéva, Nicolau Popea Sibiiu, Grigoru Trailovicu Alsó Vereczke, Luisa Popffu Lippo, Julia Rotariu Timisióra, Elisa Pipesiu n. Circa Têrgulu Muresiului, Andreiu Sienchia Zernesti, Emilia Craciunescu Cubinu, Maria Trifanu Campeni, Carolina Erdeli Oradea-mare, Josefina Babeu Slatina, Teodoru Colbasi Cutu, Ionu Piotrovscbi Putna, Luisa Popu Vadu, Sidonia Rosiu Alba-Iulia, Iosifu Socolu K. Sz. Palu, Florea Jumanca Racasdia, Emericu Popu Zelau, Teodoru Popu Ortelecu, Elena Heteu Rosia, Elena Hocmanu Campeni, Urosiu Cernescu Dugosello, Judita Secula Baia-de-Crisiu, Eleonora Medaau Siomcuta-mare, Vasilie Zwein Bojuru,

Ecaterina Janculescu Lugosiu, Alesandru Erdős Racsia, Sidonia Jivcovicu Secasiu, dr. Alesandru Popovicu Mehadia, Maria Porutiu Buda, Stefanu Radie Petrosieni, Ana Rece n. Grauru M. Ludosiu, Stefanu Popovicu Aradu, Rosalia Popovicu n. Barbu Nicolintiu, Georgiu de Isicesculu Campu-lungu, Ana P. Creciunu Focsiani, Luca M. Stanciovici Braila, Ionu Blebea Brasiovu, Corneliu S. Piso N. Bacico, Paulu Holocu Aradu, Hadi Nitia Constantinescu Bucuresci, Ecararina Musteti Ciacova, Petru Chirilescu Kétegyháza, Maria Maniu Barra,

Sofia si Eleonora Boeriu Orascia, Nicolau Ciugudeanu Poiana, V. Agaftia Muntenescu Sieica mica, A. Benea Deva, Ioanu Daniello Viena, Elena Zeldesianu Sielou, Scól'a gr. or. romana O St. Anna, Sidonia G. Mateiu Lipova, Ionu M. Rosiu Versietiu, Pr. Victoru Mihali (episcopu) Lugosiu.

(Va urmá.)

Suplementu : „Sclavulu Amorului“, romanu de Iosifu Vulcanu, tom. III. cõl'a XI.

Catra amicii foi nostre.

Apelulu nostru din numerulu trecut ca pu- bliculu cetitoriu romanu n'a remasu fara resunetu.

Mai multi barbati seriosi, cari nu numai dorescu, dar si spriginescu inaintarea literatarei si a diuaristiceii, ne-au onoratu cu epistolele loru, accentuandu innalt'a importantia a diuaristiceii nationale, si constatandu, ca aceea intimpinata din partea publiculu numai cu nepa- sare séu celu multu cu abonaminte a conto nu póte sub- siste, cu atátu mai putínu póte prosperá.

Deci cu totii trebue sè punemu umeru la umeru, cá acésta indolintia sè incete, si diuaristic'a nóstra sè póta corespunde missiunii sale.

Noi, cei de la fõia acést'a, vomu aduce si in anulu viitoriu sacrificiulu posibilu; rugandu si pe amicii a- cestei intreprinderi, cá — la rõndulu loru — sè-si faca si ei datori'a, spriginindu intentiunea nóstra, si reco- mandandu fõia acést'a si altora.

„Familia“ are onõrea sè se bucure din inceputulu infintiãrii sale de unu publicu stabilu; ceea ce inse in timpulu din urma facu o mare pedeca, atátu in supor- tarea speseloru tipografice, cátu si in onorarea colabo- ratoriloru nostri, este, cá o mare parte dintre acesti vechi si fideli spriginitori ai nostri nu platescu regu- latu, si astu-felu nu numai ni incurca socotelile, dar inca ne facu imposibile multe dorintie ale nóstre rela- tive la imbunetatirea foi.

Deschidiendu dara acuma prenumeratiune la „Fa- milia“ pe anulu viitoriu, ne rogãmu sè fimu scusati, dé-

ca de acuma inainte nu vomu puté tramite nime- nua fõia, déca n'a platitu inainte.

Mai bine sè avemu abonanti mai putini, cari inse platescu regulatu, — decátu mai multi de aceia, cari pretindu a li se tramite fõia, dar nici la repetitele in- vitãri nu vreu sè refuiesca datori'a loru.

„Familia“ va aparé si in anulu viitoriu, in fia- care duminica odata, cu cuprinsulu de pan'acuma.

Pentru teestu amu angagiatu patru-spre-diece colaboratori noi; ér in privinti'a ilustratiuniloru amu dispusu, cá in fia-care luna sè se publice doue.

Totu-odata anunciãmu, cá la anulu nou vomu in- cepe a publicá de subscrisulu unu nou romanu origi- nalu, intitulatu :

„Ranele Natiunii“,

alu carui sujetu este scosu din viéti'a nationala-sociala romana de dincõce de Carpati.

Pretiuulu de prenumeratiune remane acel'a-si :

Pe unu anu	10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de anu	5 fl.
Pe $\frac{1}{4}$ de anu	2 fl. 60 cr.

Éra pentru Romani'a : Pe unu anu doi galbeni.

Espeditiunea regulata si corecta de pan'acuma va urmá totu asiã si in viitoriu.

Colectantii, cari voru tramite cincii abo- naminte, voru primí unu esemplaru, alu siesele, gratis.
Iosifu Vulcanu.

Catra carturarii poporului romanu.

Éta, iubittii mei frati Romani, se 'ncheiã unu anu, de candu am inceputu a scrie si a compune fõia „Siedietõrea“ pentru poporulu romanu.

La intemeierea ei scopulu meu a fostu : respandi- rea iubirii de cetire in poporu, si prin acést'a desteptã- rea, luminarea si inaintarea lui.

Si éta prin ce mijlõce am gânditu io, cá voiu puté ajunge mai usioru la acestu scopu :

Am datu la lumina mai alesu lucrãri usiõre de in- tielesu, pe cari poporulu — dupa parerea mea — le cetesce cu placere; crediendu, cá astfelu voiu introduce in poporu mai lesne gustulu de cetire.

Invetiaturele folositorie le-am imbracatu in forma povestitoria si de multe ori glumétia, cá astfelu acele nimeniu sè nu-i para seci, ei toti sè le cetesca bucuosiu si asiã cá pe nesciute sè intre in inim'a fia-caruia acele invetiature.

Se póte, si credu, cá mijlõcele mele nu totu-de-una

au corespunsu scopulu propusu; despre una inse sum convinsu, cá adeca numai in acésta forma se póte serie o fõia pentru poporu, de cumva voimu cá si elu, muncito- riulu romanu de la córnelu plugului, inca sè o cetesca.

Convinsu despre acést'a din adanculu inimei mele, voiu urmá si in viitoriu totu pe calea de pana acuma, care numai singura póte duce la tint'a dorita.

„Siedietõrea“ va esi si in anulu viitoriu totu cu cuprinsulu de pan'acuma, odata in o luna, dar cu acea deosebire, cá din candu in candu voiu largi-o cu câte unu adaus. Pretiuulu remane pe unu anu 1 fl.

Multiamindu tuturoru carturariloru poporului nos- tru pentru spriginulu din anulu trecut, i rogu sè bine- voiesca a mi-lu dá si in viitoriu.

Pe asteptare fõia nu se va dá nimeniua.

Budapesta 1/13 decemvre 1875.

Iosifu Vulcanu.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editori : IOSIFU VULCANU.

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi in Pest'a. 1875. Calea tieroi nr. 39.